

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA

PREDAVANJE 3

Dr Branislav Rabotić, prof.

VISOKA TURISTIČKA ŠKOLA STRUKOVNIH STUDIJA
2012.

RURALNI TURIZAM

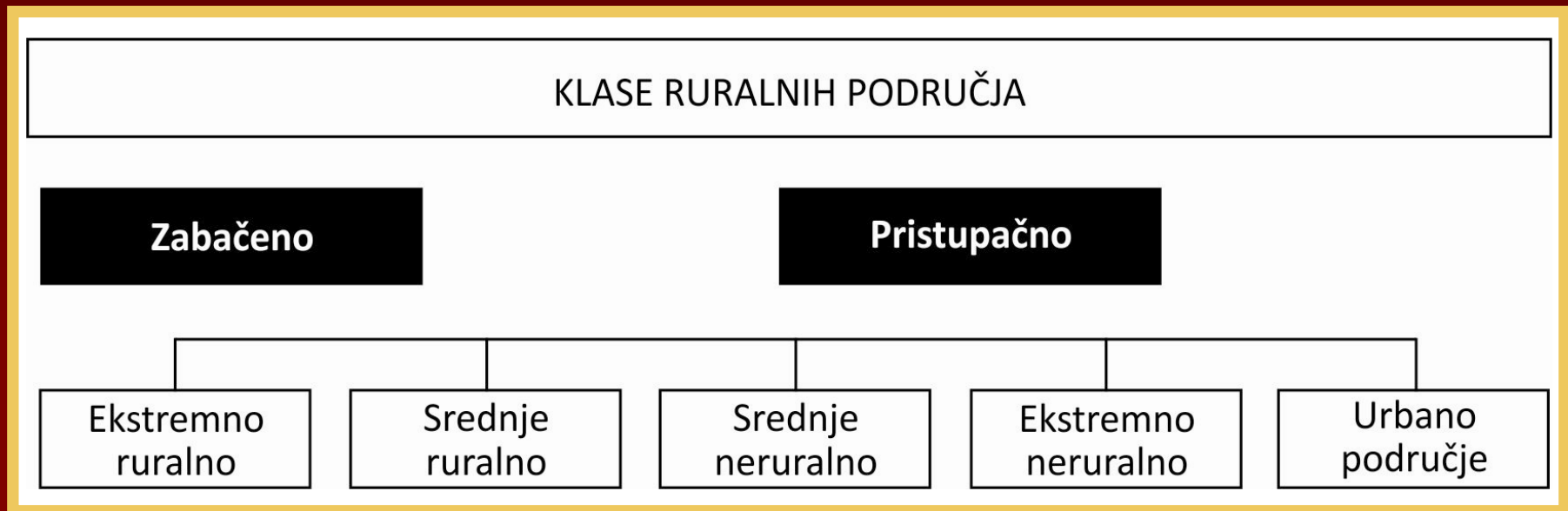
- ◆ Ruralni prostor je potpuna antiteza gradskom, a prvobitno je služio kao životni i radni prostor poljoprivrednika (obradivi i naseljeni prostor izvan gradova).
- ◆ Tu su nastali tradicionalno selo, arhitektura i enterijeri, dvorišta i bašte, ali i tradicionalna kultura života i rada seljaka (znanja i tehnologije poljoprivredne proizvodnje i načina stanovanja, odevanja, prehrane i zajedništva), narodni plesovi, pesme, legende i predanja i sl.
- ◆ Ruralni predeo je ekološki, ekonomski i kulturno specifičan ambijent u kome se mogu odvijati razne turističke aktivnosti, zbog čega ruralni turizam verovatno predstavlja i najkompleksniji oblik današnjeg turizma.

- ◆ Ovaj oblik turizma ima svoju tradiciju: u Evropi je popularan od kraja 18. veka, kada su pojedinci inspirisani romantizmom tragali za idiličnim selom kao svojim 'utočištem'.
- ◆ Ipak, tek krajem 20. veka, zbog gradskih uslova života (buka, gužva, stres) postaje oblik turizma u pravom smislu.
- ◆ Pojedina mesta ruralnog turizma u planinskim područjima (Alpi, Pirineji) najpre su se razvila kao zimski centri, koje su počeli da posećuju i drugi turisti tokom cele godine.
- ◆ Postoje i primeri revitalizacije gotovo napuštenih sela (naročito na atraktivnim lokacijama), gde su stare kamene kuće kupili i obnovili stanovnici obližnjih gradova, kao svoje 'vikendice'.

- ◆ Turistima su, obično, najprivlačnija seoska područja gde je poljoprivreda marginalna aktivnost i koja su slabo naseljena, izolovana i smeštena u pobrđu. Primer su sela u neposrednom zaleđu morske obale.
- ◆ Specifično za turistički proizvod je nastojanje da se posetiocu osigura lični kontakt, empatija za fizičko okruženje u ruralnom prostoru i, koliko je moguće, pruži mogućnost učestvovanja u aktivnostima, tradiciji i stilu života lokalnog stanovništva.
- ◆ Termin ruralni turizam se, najčešće, koristi kada je seoska kultura ključna komponenta turističkog proizvoda.

Pojam i definicija

- ◆ Postoji problem definisanja pojma ruralnog, što je inače važno za potrebe planiranja i politike razvoja neurbanih područja.
- ◆ Ruralno područje može imati različit stepen 'ruralnog', što pokazuje tzv. *Index ruralnosti*:

- ◆ Prema OECD iz 1993. godine, ruralna područja su klasifikovana na sledeći način:
  - *Ekonomski integrisana područja* (u blizini gradova, ruralni izgled, privredno i kulturno bliska urbanim sredinama),
  - *'Srednja' područja* (ruralna unutrašnjost, pretežno poljoprivreda i šumarstvo, dalje od gradova),
  - *Zabačena područja* (slabo naseljena, daleko od urbanih zona sa zemljištem lošijeg kvaliteta).
- ◆ Gotovo 90% EU zahvataju ruralne oblasti koje su značajne ne samo za lokalno stanovništvo, već i kao potencijal za razvoj turizma.

- ◆ Popesku (2008) navodi 3 glavne odlike ruralnih područja:
  - Gustina naseljenosti i veličina naselja,
  - Način korišćenja zemljišta i privređivanja,
  - Tradicionalnost društvene strukture.

- ◆ Ruralni turizam se obično definiše sa tri aspekta:
  - *Geografsko-demografski* (odlike lokacije),
  - *Aspekt 'proizvoda'* (naglasak na atrakcijama i aktivnostima u ruralnom turizmu),
  - *Aspekt turističkog doživljaja* (piknik, boravak u seoskom domaćinstvu, participacija u seoskim aktivnostima i sl.).

- ◆ Smith *et al.* (2010) daju sledeću definiciju ruralnog turizma:
- ◆ 'Ruralni turizam opisuje forme turističkih aktivnosti koje se odigravaju u ruralnim područjima i koje uključuju lokalnu kulturu, tradiciju i privredne delatnosti, kao i aktivnosti na otvorenom prostoru i doživljaje koji su ostvareni u nenarušenom ruralnom ambijentu. Lokalna zajednica igra važnu ulogu u obezbeđenju ruralnog turističkog proizvoda'.
- ◆ Neki autori uključuju u pojam ruralnog turizma i posete nacionalnim parkovima, kao i kulturni turizam u ruralnim uslovima.
- ◆ Kao tržišna niša, ruralni turizam očigledno 'pokriva' niz užih niša kao što su – ekoturizam, turizam u prirodi, agroturizam, sportski i avanturistički turizam, gastronomski i vinski itd.

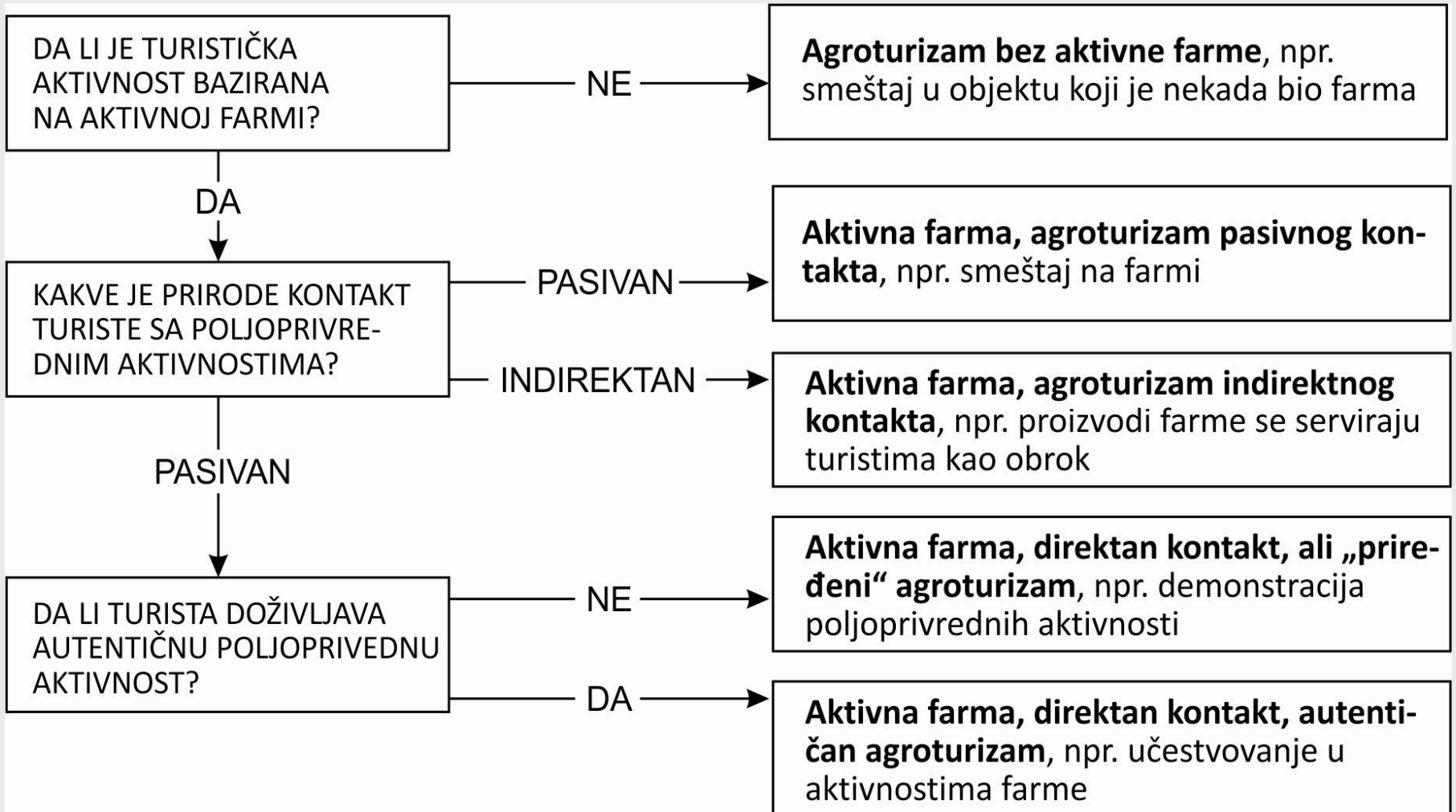
Vrste i proizvodi ruralnog turizma

- ◆ Prema Popesku (2008), ruralni turistički proizvod sastoji se iz četiri glavna segmenta:
  - Agroturizam ili seoski turizam.
  - Aktivnosti u prirodi (biciklizam, lov, ribolov, planinarenje i sl.) i kulturni turizam,
  - Ekoturizam,
  - Ostali kombinovani oblici ruralnog turizma (događaji, festivali, karnevali, prodaja lokalnih suvenira i poljoprivrednih proizvoda i sl.).
- ◆ Pomenuti autor, inače, razlikuje agroturizam i turizam u seoskom domaćinstvu. U prvom slučaju pružalac usluge su poljoprivredni proizvođači, a u drugom vlasnici domaćinstva.

Agroturizam

- ◆ Kod agroturizma ključna komponenta turističkog proizvoda je seoska kultura (način života i privređivanja).
- ◆ Često se koristi i termin *farm tourism*.
- ◆ U Velikoj Britaniji ima čak 6.000 ponuđača smeštaja na farmi.
- ◆ Za razvoj ovog vida turizma potrebna je i pomoć javnog sektora i raznih institucija (na primer, saveti i edukacija za ponuđače usluga).
- ◆ Problem turističkog privređivanja seoskog domaćinstva je što se investicije sporo vraćaju, a 'domaćini' obično nemaju iskustva i potrebne veštine.

Tipologija agroturizma

Receptivna ponuda u ruralnom turizmu

- ◆ Ponuda je sve diversifikovanija u pogledu vrste smeštaja i izbora mogućih aktivnosti (programa).
- ◆ Receptivni (smeštajni) objekti su:
  - seosko turističko domaćinstvo,
  - sobe, stanovi i kuće za iznajmljivanje,
  - pansioni, hoteli, naročito mali porodični hoteli,
  - kampovi,
  - lovački, ribolovni i planinarski domovi i slično.
- ◆ Ovi objekti mogu nuditi vrlo različit nivo komfora, od jednostavnog do luksuznog. U Francuskoj su popularni tzv. *gîtes*, pomoćne zgrade na farmama preuređene u kuće za turiste.

Salaš (umetak na str. 58)

- ◆ Vrsta farme ili 'ranča' usred nepregledne ravnice (kuća, dvorište, đeram, privredni objekti i sl.).
- ◆ Najveći broj vojvođanskih salaša u okolini Sombora, Subotice i Srbobrana. Danas su mnogi u turističkoj funkciji.
- ◆ *Salaš 84* (Novi Sad), *Salaš 137* (Čenej), *Cvejin salaš* (Begeč), *Cvetni salaš* (Palić) itd.
- ◆ 'Salašarski turizam' ima uglavnom vikend obeležje.

Turisti i ruralni turistički doživljaj

- ◆ Glavni tržišni segmenti su:
  - dnevni posetioци iz bližih gradova (izletnici),
  - vikend turisti,
  - porodice sa decom,
  - pripadnici trećeg doba (posebno cene prirodu, mir, i tradicionalne vrednosti, pa su i zainteresovani za turizam koji to nudi, ali prilagođen njihovim specifičnim potrebama (bezbednost, udobnost, laka rekreacija, dijetalna ishrana i sl.).
- ◆ Turisti sa posebnim interesovanjima mogu u ruralnom ambijentu, doći u kontakt sa predmetom svog zanimanja i ostvariti željene aktivnosti (posmatranje ptica, ljubitelji etnologije, gastronomski i vinski turisti itd.).

- ◆ Najčešće je oblik domaćeg turističkog prometa. Značajniji promet inostranih turista ostvaruje se samo u najpopularnijim destinacijama, kao što su Austrija, Švajcarska, Francuska i sl. Pojedine regije u tim zemljama, poput Toskane u Italiji, posebno su uspješne u ruralnom turizmu.
- ◆ Ima i turista koji, iz raznih razloga, nisu zainteresovani za ruralni turizam, pogotovo za agroturizam. Oni, obično, imaju negativnu mentalnu sliku o seoskom prostoru, kao nedovoljno civilizovanom, previše izolovanom, 'blatnjavom' i, uopšte, nekomfornom ambijentu.

Komponente doživljaja

- ◆ Zabačenost i izolacija;
- ◆ Relaksirajući ambijent sa mirom i tišinom;
- ◆ Avantura i izazov, mogućnost bavljenja hobijima ili sportovima;
- ◆ Interes za zdravlje i fitness, svež vazduh;
- ◆ Pejsaži i životinjski svet, zanimanje za prirodnu sredinu;
- ◆ Doživljaj ruralne zajednice, kulture i načina života;
- ◆ Prijatan ambijent za druženje sa prijateljima i porodicom;
- ◆ Promena u odnosu na svakodnevni gradski život;
- ◆ Participacija u seoskim aktivnostima...

Održivi ruralni turizam

- ◆ Neophodno međusobno povezivanje i koordinacija interesnih grupa u korišćenju prirodnih, ljudskih i finansijskih resursa, da bi ruralno stanovništvo, zahvaljujući turizmu, ostvarilo bolji životni standard, a turisti raznovrsnije turističke doživljaje.
- ◆ Domaćine, tj. pružaoce usluga treba savetovati i omogućiti im da uvodi promene i njima uspešno upravljaju (osnovna znanja o turizmu, načinu njegovog funkcionisanja i principima održivog razvoja, ali i konkretne veštine koje se tiču samog 'vođenja posla').
- ◆ Važna podrška javnog sektora u pogledu infrastrukture (saobraćajna i turistička signalizacija, putevi, staze i atrakcije, vizitorski centri i sl.), i kroz pomoć u organizaciji i marketingu.

Primer: Kipar

- ◆ Kiparska inicijativa za održivi turizam“ (CSTI, *The Cyprus Sustainable Tourism Initiative*).
- ◆ Partneri: veliki britanski turoperator, lokalne nevladine organizacije, nacionalna turistička organizacija Kipra, lokalne, receptivne turističke agencije, mali seoski proizvođači i njihove asocijacije.
- ◆ Projekat tzv. ruralnih puteva (staza).
- ◆ Prvi je ostvaren u oblasti Limasola: **‘Otkrijte pravi Kipar’** obuhvata 85 različitih atrakcija i proizvođača, uključujući etnografske, crkvene i vinske muzeje, crkve, vinarije, farme bilja, restorane i prodavnice tradicionalnih zanatskih proizvoda.

Zakon o turizmu (2009) i Zakon o izmenama i dopunama ZOT (2010)

- ◆ **Ugostiteljske usluge u seoskom turističkom domaćinstvu**
- ◆ Fizičko lice koje pruža ugostiteljske usluge u seoskom turističkom domaćinstvu može da pruža turistima usluge smeštaja, pripremanja i usluživanja hrane i pića u objektima smeštajnih kapaciteta do 30 ležajeva, a organizovanoj grupi do 50 turista koja ne koristi usluge smeštaja, samo ugostiteljske usluge pripremanja i usluživanja hrane i pića.

- ◆ Fizičko lice pruža ugostiteljske usluge... preko lokalne turističke organizacije, turističke agencije, privrednog subjekta ili drugog pravnog lica registrovanog za obavljanje privredne delatnosti, na osnovu ugovora.
- ◆ Objekti u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u seoskom turističkom domaćinstvu moraju da ispunjavaju minimalne tehničke i sanitarno-higijenske uslove i da budu kategorisani.